

2. О. Колісник. Ментальність. Духовність. Саморозвиток особистості. Львів: Оберіг, 2016. 189 с.
3. О. Маценко. Духовність: феномен психології та об'єкт виховання. Київ: «Освіта України», 2010. 100 с.
4. М. Чепан. Ментальність. Духовність. Саморозвиток особистості. Луцьк: Віра, 2014. 271с.
5. В. Шинкарук. Психологія духовності. Чернівці: КО-Видав, 2010. 170 с.

Вовченко О. А.,
доктор психологічних наук, старший дослідник,
старший науковий співробітник відділу дітей з порушеннями слуху
ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України,
м. Київ, Україна

ЕМОЦІЙНО-ОБРАЗНА ПСИХОТЕРАПІЯ У РОБОТІ З ДІТЬМИ З ПОРУШЕННЯМИ СЛУХУ

Сучасне українське суспільство характеризується надзвичайно високим рівнем невротизації, травмованості, наявності стресу, депресій як у дорослого населення, так і дитячого. Всі ці проблеми викликані політичними, економічними і соціальними кризами, які поглибилися на тлі воєнного стану та війни в Україні, що триває з лютого 2022 року.

Від так, виникає низка проблем у багатьох сферах, зокрема і в освітній. Психологам і педагогам необхідно вибудовувати професійну діяльність так, щоб позитивно трансформувати неусвідомлювані хронічні патогенні емоційні стани, які породжують психологічні або психосоматичні порушення найменш незахищеної категорії українців – дітей. Таке завдання, зокрема, можна вирішити за допомогою одного із давно існуючих та апробованих методів психології, як емоційно-образна психотерапія.

Сучасні зміни в житті, постійна небезпека, динамічність змін, втрата близьких та рідних, постійні стреси, проблеми, підвищення вимог до всіх людей (від маленького до великого), швидке дорослішання, динамічна адаптація до різних умов життя за період війни і переадаптація до змін вимагає використання методів, які дозволяють ефективно, за дуже короткий термін поліпшити стан людини, допомогти йому впоратись з скаргами чи проблемами. Таким вимогам відповідає метод емоційно-образної психотерапії. Він свого часу також виник як відповідь на подібні вимоги і відноситься до категорії інтеграційних психотерапевтичних методів. Можна сказати, що це метод «психологічної хірургії».

Ефективність методу доведена результатами його використання на практиці протягом тривалого періоду часу, позитивними відгуками значної кількості осіб, яким цей метод допоміг. Він дозволяє значно скоротити час психотерапії і покращити рівень результативності.

Метод емоційно-образної психотерапії (ЕОП) належить до психодинамічного напрямку. Основним призначенням його є психологічна робота з хронічними негативними емоційними станами. Основним способом корекційного впливу є образи, символіка цих станів, які формуються дитиною, зокрема і дітьми з особливими освітніми потребами (порушеннями слуху) [3].

Автором і розробником такої психотерапії є Н. Лінде, який розробив метод здатний працювати в досить широкому діапазоні. Так наприклад, ЕОП дозволяє проводити корекцію фобій, страхів у дитини [2]. Одним із актуальних проблем є також усунення больових синдромів. Вчений проводив експериментальне вивчення цієї проблеми і отримав вагомі доказові результати, які підтверджують його високу ефективність в цій сфері [4]. Метод дозволяє успішно його застосовувати нині для психологічної терапії залежностей і втрати значущих для дитини людей [2].

Н. Лінде були розроблені різноманітні прийоми і методики роботи в контексті методу ЕОП. Автор наголошує, що одним з основних інструментів

здійснення психотерапевтичного ефекту є робота з внутрішньою дитиною, яка знаходиться глибоко всередині [5].

ЕОП – є методом керованого діалогу з несвідомим світом дитини з порушеннями слуху. Дитина, разом з психологом, працює над своїми неусвідомленими чи прихованими проблемами. Основна роль психолога – допомогти усвідомити негативні емоційні стани та причин їх виникнення, і потім запропонувати ефективні техніки для позитивних змін.

ЕОП – містить в собі деякі теоретичні уявлення про природу емоцій, роботу свідомості і несвідомого, причини виникнення внутрішніх емоційних конфліктів тощо. У методу ЕОП розробленою є основна модель процесу психологічної терапії, що складається з десяти кроків (специфічні прийоми аналізу психологічних проблем), набір трансформуючих впливів (приблизно 30 оригінальних технік), набір імажінативних вправ, спрямованих на самопізнання і виявлення проблем, створено словник образів і їх інтерпретацій, вироблено позитивну філософію життя.

Психологічні механізми, що лежать в основі особистісних змін дитини розкриваються через образи, що виражають деякий патогенний емоційний стан. Так, можна аналізувати причини його виникнення, а також безпосередньо впливати на сам негативний стан з метою його нейтралізації і заміни на позитивний. На зовнішньому плані дитина з психологом працює з образом, але реально працює з самим собою. Вона надає емоційно-сміслові впливи на образи, які виражаються через зміни емоційного, поведінкового стану. Наприклад, коли дитина, яка страждає від емоційної залежності (наприклад сильна закоханість у підлітковому віці, або дитина не може відпустити рідного, який помер), забирає емоційні ресурси (наприклад, «серце»), що було раніше віддано партнеру і приймає їх в середину себе, одночасно особистість спостерігає, за своїм станом (сама або за допомогою психолога) поліпшується він чи ні, страждання має мінімізуватися, з часом повністю зникати, а образ залежності (наприклад, «серце, яке стікає кров'ю», «меч, пронизує груди») теж сам собою зникає. Психологічні зустрічі та робота здійснюється до повного зникнення негативного стану і

трансформації образу цього стану з негативного на позитивний. Цілком завершені процедури зміни негативного емоційного стану припускають і повне вирішення вихідного емоційного конфлікту, тому повернення негативного стану стає неможливим. Відновлення проблемного стану може відбуватися тільки в тому випадку, якщо у особистості є інші приховані мотиви для його збереження, підтримання і пролонгації. В такому випадку психотерапія триває до повного позитивного стану людини.

Головна мета впливу ЕОП, життєва філософія методу – зникнення негативного емоційного стану, що породжує психосоматичні або психологічні проблеми особистості, заміна його на нейтральний або позитивний стан. Результатом впливу методу є зникнення негативних психосоматичних, емоційних і поведінкових проявів, які були проблемою для дитини або на які зауважували близькі люди, скаржились батьки. Так, дитина стає здатною відчувати радість і щастя, досягати успіху, розвиватися, стає добрішою, оптимістичнішою та енергійною [1].

Також методом ЕОП ефективно можна лікувати будь-які фобії, тривоги, панічні атаки, депресії, гнів, почуття провини або сорому. Особливо ефективна ЕОП, як зазначалось вище в разі психологічної роботи з емоційною залежністю і проблемою втрати.

Межі можливостей ЕОП невідомі, постійно відкриваються все нові і нові завдання, які вдається вирішувати за допомогою цього методу. Специфічною відмінністю ЕОП є збалансоване поєднання аналітичного дослідження і корекційних впливів в єдиному процесі роботи з образами емоційних станів. Також характерною ознакою методу є те, що результат в основному можна спостерігати «тут і зараз», часом, в ту ж секунду, коли використано відповідний, ефективний для даного стану, прийом, який вирішує внутрішньо емоційний конфлікт. Це пов'язано з тим, що ЕОП є каузальною психотерапією, тобто спрямованою на пошук першопричини проблеми особистості та її корекцію за допомогою точкового, екологічно чистого і гуманного впливу. Вплив здійснюється самою особистістю, і хоча він спрямований на роботу з образом

(або образами), але, по суті, є самовпливом на власні емоції або окремі аспекти особистості дитини.

У загальному вигляді метод ЕОП може бути виражений через формулу: негативне почуття – образ почуття – аналіз–емоційна трансформація образу – позитивне почуття [5]. Але такого опису недостатньо. Саме психотерапевтичний процес в методі ЕОТ може бути представлений як послідовність з десяти кроків. Перші п'ять кроків (або етапів) можна визначити як аналітичну стадію роботи, коли виявляється основний емоційно психологічний конфлікт. Наступні п'ять кроків (або етапів) – трансформації емоційного стану, що породжує існуючу проблему, перевірка та закріплення позитивного результату. ЕОП може проводитися як в індивідуальній, так і груповій формі [3].

Загальна схема терапевтичної роботи ЕОП має наступні етапи: попередня бесіда; прояв симптому за умов уяви критичної ситуації; прояснення психосоматичних проявів проблеми; створення образу; дослідження образу і аналіз проблеми; трансформація стану через роботу з образами; інтегрування образу з особистістю (соматизація або ідентифікація); ситуаційна перевірка; екологічна перевірка; закріплення результату [2].

У методі використовується цілий ряд різноманітних методик, прийомів і вправ. Наприклад дитині пропонується виконати вправу «Намалюй людину». Потім проводиться формальний аналіз малюнка, а також неформальний аналіз малюнка за методикою Н. Лінде. Використовуються такі методи роботи з образами: вивільнення пригнічених почуттів; повернення витіснених почуттів; прояв неусвідомлених почуттів; пробудження несвідомих механізмів саморегуляції; парадоксальні методи (скасування застряглих негативних почуттів); скасування негативних батьківських приписів; енергетичне насичення образу для посилення слабшої половини особистості; подолання неадекватних заборон; звільнення від емоційної залежності (подолання горя, провини); позбавлення від психотравми [4].

Список літературних джерел:

1. О. Блінов. Психологія бойової психічної травми. Київ: Талком, 2016. 246 с.
2. Н. Лінде. Метод емоційно-образної терапії. Тернопіль: Клінк, 2017. 239 с.
3. М. Микитюк. Можливості емоційно-образної терапії в стресових ситуаціях. Чернівці: Межа-ЛТ, 2019. 190 с.
4. Linde N. Working with inner Child in emotion-image therapy. World Journal. № 2. 2009. p.194-201.
5. Linde N. Emotional image branch in psychotherapy. Psychotherapy. World Journal. № 1. 2008. p.187-194.

Воробель Г. М.,
кандидат педагогічних наук
директор СЗОШ№33
м. Хмельницький, Україна

СПІЛЬНОТА ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ СЛУХУ В УКРАЇНІ: ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ЯКІСНІ ОСВІТНІ ПОСЛУГИ

Діти з порушенням слуху є особливою категорією – спільнотою серед всіх категорій (нозологій) дітей з особливими освітніми потребами та інвалідністю. Цей факт зафіксовано у всіх міжнародних документах ООН, ЮНЕСКО, які ратифікувала Україна, та інших світових організацій, що визначають права осіб з інвалідністю [4]. Особливість полягає в тому, що лише ця спільнота в нашій країні, як і в інших країнах світу, має власну візуальну мову – українську жестову мову, власну культуру, історію й унікальну потрійну самоідентифікацію. Адже діти з порушенням слуху є: і громадянами своєї країни, і членами національної спільноти – Українського товариства глухих, і членами світової спільноти глухих. Осердя культури глухих – УЖМ вважається рівноправною з традиційними національними мовами різних країн і відповідно до статті 7 Закону України «Про освіту»,